

PROMEMORIA

I Naseljavanje Nemaca u Podunavlju

Od 14. do 16. stoleća osvojili su muslimani celokupan Balkan i Mađarsku. Godine 1683. stajali su pred Bečom. Zajedničkim naporom evropskih naroda su potisnuti. Mirom u Požarevcu 1718. godine sve oblasti severno od Dunava bile su oslobođene. Tada je Beč došao na ideju da naseljava podivljale krajeve i da ih štiti protiv još uvek opasnih Turaka. Pored Nemaca naseljeni su i Srbi, Hrvati, Slovaci, Rusini, Mađari, a u manjem broju i Francuzi (u selima Charleville, St. Hubert, Heufeld i Mastort⁴⁸ u severnom Banatu), Italijani (oni su doneli sa sobom dud, svilene bube i osnivali su svilare) i Španjolci (Neo-Barcelona, kasnije Veliki Bečkerek). Svi ti narodi imali su istu šansu, ali je pretvaranje opustošenog predela u kultivisan predeo i podizanje privrede zahtevalo ogromno naprezanje, odricanje i žrtve, što nije odgovaralo svima. Nasuprot raznim tvrdnjama i podmetanjima, germanizacija nije bila cilj Beča. Njegov program je bio merkantilizam. Posle Prvog svetskog rata su jugoistočni Nemci podeljeni na Mađarsku, Rumuniju i Jugoslaviju. Nove granice su presekle njihova najvažnija naselja.

II Statistički podaci o Nemcima u Jugoslaviji

Prema oficijelnim statističkim podacima, Nemci su 1921. godine bili najmnogobrojnija etnička manjina u Jugoslaviji – ispred Mađara (sa 467.558 lica) i Albanaca (sa 439.657 lica).

⁴⁸ Heufeld i Mastort čine današnje naselje Novi Kozarci

Po zvaničnim popisima stanovništva broj Nemaca u Jugoslaviji razvijao se ovako:

godina popisa	ukupno stanovništvo	od toga Nemaca	procentualni udeo Nemaca
1910.	————	577.900	4,22 %
1921.	12.017.000	505.790	4,22 %
1931.	13.943.000	499.969	3,59 %
1948.	15.772.000	57.180	0,36 %
1953.	16.927.000	60.000	0,35 %
1961.	18.459.000	20.015	0,11 %
1971.	20.522.972	12.785	0,06 %
1981.	22.427.585	8.712	0,00388 %

III Uloga i značaj nemačke manjine u Jugoslaviji

Za odgovor na ovu temu uzećemo jednu knjigu za svedoka. Radi se o srpskoj knjizi „Prilozi i građa za poznavanje naselja i naseljavanje Vojvodine“, Matica srpska, Novi Sad, 1964. Tu se Nemci opisuju ovako:

„Odnosi između Srba i Nemaca bili su do Drugog svetskog rata korektni. I nije poznato da je između obeju etničkih grupa ikada došlo do ijednog incidenta, koji počiva na nacionalnoj intoleranciji“ (strana 43).

Najznačajnije srpsko delo o glavnom predelu nemačkih naseobina u Jugoslaviji između dvaju svetskih ratova objavljeno je 1924. godine u Novom Sadu pod naslovom „Vojvodina“. Autor poglavlja „Etnografski pregled“ (strana 87–118) je dr Radivoje Simonović. Celokupno delo sa 467 strana nastalo je bez nemačkog udela i bez prethodnog znanja Nemaca. Na strani 113 dr Simonović se bavi Nemcima, opisujući njihovo naseljavanje posle ratova sa Turcima u 18. stoleću:

„U toku 100 godina prilagodili su se Nemci potpuno, oni su sada zdrav, jedar i svež narod.

Nemci su kao zemljoradnici i zanatlije sretni, vredni, štedljivi i poštteni radnici. Od svih oni najbolje obrađuju zemljište i imaju najbolju stoku, naročito konje, goveda; ovce nemaju.

Nemci su najkulturniji elemenat, svi umeju da čitaju i da pišu. Novosti rado primaju, kad su korisne ...

Nemac je trezven i praktičan, najmanje idealista i zanesenjak. On rado politizira, obično je priklonjen vladi, od koje očekuje korist i protekciju. Što god čini, prvo računa koju korist bi od toga mogao da ima, ali to uvek pošteno i bez prevare.

Nemci su vredni, miroljubivi, poštteni radnici uvek zaposleni, jer većina se osim zemljoradnjom bavi i jednim zanatom... Hrane se bolje nego drugi, ali oni više rade, bolje štede, piju manje, imaju uvek gotov novac u rezervi. Nemac nikad ne uzima kredit za svatove i parade, nego samo onda kad namerava da kupi zemlju“ (strana 116). „Sada posle (Prvog) svetskog rata Nemci se više bave zanatom i industrijom i grade fabrike sa svojom uštedom“ (strana 117).

Ovome dodajmo: Nemci koji su sebe razumeli kao podunavske Švabe pripadali su najboljim zemljoradnicima i najvažnijim platišama poreza u zemlji. Pretvorili su svoju ziratnu zemlju u žitnicu. Živeli su mirno u prirodnoj koegzistenciji sa preko jednim tucetom drugih etničkih grupa, od kojih su bili poštovani kao majstori.

U Jugoslaviji nikada nije bilo ljudskih ili političkih problema sa podunavskim Švabama. Oni su predstavljali konstruktivan elemenat u Jugoslaviji.

U Drugi svetski rat su podunavske Švabe bile uvučene nenamerno i nevinno, ne samo u vojničku nego i u ideološku ulogu. Posle sloma Kraljevine Jugoslavije u aprilu 1941. priklonili su se narodu svojeg porekla, kao što su to činile sve etničke grupe u jugoistočnoj Evropi u svim konfliktima istorije. Ali sada su prvi put podunavske Švabe okrivljene i kolektivno optužene kao izdajnici. Jedan deo je zato pobegao u oktobru 1944. u Austriju i Nemačku. Oni su morali da beže, kao što su i druge etničke grupe u ratovima postupale. Svi su se posle završetka ratova vratili u svoj zavičaj, što se razumelo samo po sebi, samo podunavskim Švabama su Titovi partizani sprečili povratak u njihove kuće.

IV *Genocid nad podunavskim Švabama nije bio bezazlen događaj*

Matica srpska, jedna od najznačajnijih kulturnih institucija srpskoga naroda, izdala je više knjiga o kolonizaciji posle Drugog svetskog rata. Iz već spomenute knjige „Prilozi i građa za poznavanje naselja i naseljavanje Vojvodine“ citiramo:

„Posle napuštanja sela od strane Nemaca i njihovog preseljavanja u Nemačku stvorena je podloga za novu kolonizaciju“ (strana 31).

„Za vreme oslobođenja Banata pobegao je deo nemačkih porodica zajedno sa fašističkim trupama. U mestu (Mokrin) preostali su uglavnom žene, deca i starci. Za vreme deportacije nemačkih stanovnika u decembru 1944. i konfiskacije njihovog imanja 1945. preostalo je 152 porodice od ukupno 231, koliko ih je bilo pre rata.“ (strana 56).

„Zbog aktivnog učešća u ratu na strani okupatora protiv narodne revolucije sprovedena je početkom 1945. konfiskacija celokupne imovine nemačkih porodica. Od konfiskacije izuzeta je samo porodica Berlinger, koja je za vreme rata stajala na strani nacionalne borbe. Danas živi u mestu (Beodra⁴⁹) samo neznatan broj nemačke narodnosti.“ (strana 64).

„Početkom 1945. sprovedena je konfiskacija celokupne imovine Nemaca (u Bočaru⁵⁰) zbog aktivne saradnje sa okupatorom i učestvovanja u borbi protiv nacionalne revolucije. Konfiskacija se odnosila na sva nemačka kućanstva (288), tako da je stvoren znatan fond opšteg nacionalnog imanja u Bočaru.“ (strana 71).

„Nemci u Sarči⁵¹ bili su vredni i preduzetljivi ljudi. Privredno su dobro stajali. Posedovali su lepe kuće, pored kojih su gradili štale za marvu i šupe za inventar i zemljoradničke proizvode. Imali su dosta konja, krava, svinja i živine dobrog kvaliteta. Na svako kućanstvo je otpalo prosečno 2530 jutara (1 jutro = 0,57 hektara) oranice. Jedna porodica posedovala je preko 100 jutara oranica. Zemlju su dobro obrađivali, stoga su imali visoke prinose. Rumuni su u privredi zaostali iza Nemaca.

⁴⁹ Danas Miloševo

⁵⁰ Botschar

⁵¹ Danas Sutjeska

Zbog saradnje sa okupatorom i aktivnog učestvovanja u nemačkoj vojsci, konfiscirana je pokretna i nepokretna imovina nemačkog stanovništva u martu i aprilu 1945. Kuće, polja, stoka, pokućanstvo i od Nemaca u Sarči oduzeti poljoprivredni inventar služio je kao materijalna baza za naseljavanje naših ljudi iz sirotih oblasti Hercegovine, Bosne i Dalmacije.“ (strana 75).

„Krajišnik (ranije Šupljaja⁵²) nastao je krajem 18. veka. Kada su Nemci 1797. naseljeni, formirana je i crkvena (katolička) opština. Od osnivanja sela do 1945. očuvalo je selo svoj nemački karakter... Od 1911. pak naročito između Prvog i Drugog svetskog rata napredovalo je selo... Zbog nedela i službe za okupatora u toku narodnooslobodilačke borbe svi su stanovnici utrpani u logore, sva njihova imanja konfiskovala je narodna vojska i podelila ga kolonistima koji su stigli u ovo mesto.“ (strana 85).

U knjizi „Jugoslavija“, izdata od izdavačke grupe Bertelsmann GmbH/Bertelsmann Lexikon – Verlag, Gutersloh i Berlin 1977, nemačke obrade jednog izdanja Jugoslovenske revije, NIP Borba, Beograd, Terazije 31, odgovorni urednik: Nebojša Tomašević stoji prosto i prostodušno:

„Pre Drugog svetskog rata bilo je ovde (u Vojvodini) oko 350.000 Nemaca, koji su se za vreme i do kraja rata većinom iselili u Nemačku.“ (strana 148).

Sa takvim eufemističkim formulama se potiskuje krivični kompleks genocida nad podunavskim Švabama.

V *Diskriminirajući zakoni*

Vođstvo partizana u Jugoslaviji sprovelo je bezobzirne mere protiv svih političkih protivnika, najoštriji udarci bili su pak upereni protiv podunavskih Švaba. Prvi član odluke AVNOJ-a od 21. novembra 1944. o prelasku neprijateljske imovine u imovinu države glasi:

„Danom stupanja na snagu ove Odluke prelaze u državnu svojinu: 2. sva imovina lica nemačke narodnosti, izuzev Nemaca koji su se borili u

⁵² Na nemačkom Schuple

redovima Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Jugoslavije.“ (Službeni list DF Jugoslavije I/1945, broj 2).

Prvi član Zakona o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije od 9. juna 1945. glasi:

„1. Konfiskacija imovine jeste prinudno oduzimanje: bez naknade u korist državne celokupne imovine (potpuna konfiskacija) ili tačno određenog dela imovine (delimična konfiskacija) koja je lična svojina ili lični udeo u zajedničkoj imovini sa drugim licima.

2. Konfiskacija se odnosi na sva imovinska prava.“ (Službeni list DFJ, Beograd, god. I, broj 40, 12. VI 1945, 345-348.)

U Zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji, od 23. avgusta 1945, član 18. glasi:

„Od zemljišta konfiskovanih od lica nemačke narodnosti u Bačkoj, Banatu, Baranji i Sremu izdvojiće se do 500.000 katastarskih jutara za naseljavanje boraca Jugoslovenske armije, koji se prijave i obavežu da će se na zemlju naseliti i istu sa svojom porodicom obrađivati.“ (Službeni list DFJ, 64/1945.

Naredba broj 2 komandanta vojne oblasti Narodnooslobodilačke vojske za Banat glasi:

„1) Od danas, 18. oktobra 1944. godine, uvodi se vojna oblast u svim nemačkim mestima.

2) Zabranjuje se svim Nemcima izlaz iz mesta bez specijalnog odobrenja komandanta dotičnog sela.

3) Nemci koji su napustili svoje kuće ne mogu se vratiti u iste. Takve Nemce treba odmah stavljati u logore, a docnije predavati vojnom sudu.

4) Zabranjuje se nemački govor na javnim mestima.

5) U svim vojnim i civilnim ustanovama uvodi se isključivo srpski i hrvatski jezik. U privatnoj prepisci manjinama se dozvoljava upotreba maternjeg jezika sem nemačkog.

6) Zabranjuje se Nemcima da nose naše ili sovjetske nacionalne znake.

7) Zabranjuje se Nemcima bilo kakav rad u javnim radnjama i ustanovama izuzev specijaliste kao radnika. Sve javne radnje, fabrike,

industrijska i trgovačka preduzeća koja su bila vlasništvo Nemaca, prelaze pod kontrolu narodnooslobodilačkih odbora, odnosno vojne vlasti.

8) Svi nemački natpisi koji se još nalaze na zgradama ili u njima, moraju se skinuti u roku od 12 časova. Posle toga roka a za neizvršeno naređenje najstrože će se kažnjavati, a Nemci i streljati.

10) U sva nemačka mesta, a u mađarska i rumunska gde to bude potrebno, postavljaju se vojni komandanti sa određenim partizanskim stražama koji će biti podređeni komandantu područja i izvršavati isključivo njegova naređenja ili naređenja koja neposredno bude davao komandant vojne oblasti.

12) U gradovima gde ima Nemaca raštrkanih po celom gradu svi će se preseliti u jedan kvart toga grada, a tu se postavlja komandant kvarta sa odgovarajućom partizanskom stražom, koja će biti pod komandom komandanta grada.

13) Za svako neizvršenje ili odugovlačenje ovih naređenja postupak će biti najstroži, odnosno svaki takav biće uhapšen i predat sudu. Isti takav postupak biće i prema neizvršiocima drugih nacionalnosti, koji se budu pokazivali kao neprijatelji naše borbe ili koji budu kočili rad naših vojnih i NOO vlasti.

14) U sprovođenju ovih naređenja komandanti područja treba da pokažu najveću odlučnost, energiju i strogost prema Nemcima i svima drugim bivšim i današnjim neprijateljima. Našim odlučnim nastupom svima neprijateljskim elementima ćemo pokazati da je naša vlast istinska narodna vlast i da je nemilosrdna prema protivnicima te vlasti.“

U knjizi „AVNOJ i revolucija“, Slobodana Nešovića i Branka Petranovića, Narodna knjiga, Beograd, 1983, odštampan je ovaj tekst sa sledećom fusnotom na strani 727:

„Nemci su bili raspoređeni u radne logore koji su postojali širom Vojvodine. Oni su učestvovali u radovima na polju i u industriji, kao i u bolnicima, kao pomoćno osoblje, pod kontrolom vojnih jedinica.“

Nastavljamo tekst naredbe broj 2 od 18. oktobra 1944:

„15) Nemci i drugi neprijatelji našeg naroda i pokreta, a koji budu osuđeni na smrt streljaće se javno. U važnijim slučajevima suđenje će se obaviti javno.

II

1) Zbog zajedničkih poslova i saradnje sa savezničkom Crvenom armijom, svi komandanti područja kao i komandanti mesta treba da uspostave vezu s odgovarajućim komandantom mesta Crvene armije. Na taj način će se moći zajednički rešiti razni problemi...

5) Komande mesta treba odmah po uspostavljanju vlasti da pronalaze i hapse petokolonaše i druge narodne neprijatelje, kao i one koji se vrata kući, a bili su u kojoj bilo neprijateljskoj vojsci. Imanje takvih treba odmah konfiscirati, a njih stavljati u logore ili ih izvoditi pred vojni sud.

6) Uprave na nemačkim, mađarskim i drugim napuštenim imanjima imenuju vojne komande (Komanda područja) u sporazumu sa NO odborima. Na takva imanja treba po potrebi davati i manju partizansku stražu.“

Naredba se završava devizom „Smrt fašizmu – sloboda narodu!“ i potpisom „Komandant potpukovnik, Sr. Savić“.

Takvih sramotnih i brutalnih propisa jedva da je bilo u drugim zemljama sveta. Najneprijatnije jeste da se Jugoslavija do danas nije odrekla ovih propisa i zakona.

Član 1, tačka 2 zakona od 31. jula 1946. o prelazu neprijateljske imovine u imovinu države propisuje: „celokupna imovina lica nemačke narodnosti bez obzira na državljanstvo“ prelazi u svojinu AVRJ kao opšta narodna imovina. Dalje se ističe da se to odnosi na sva lica, „koja su se za vreme okupacije priznali kao Nemci“.

Član 4 Zakona o izbornim listama od 10. avgusta 1945. predviđa:

„Biračko pravo nemaju... članovi Kulturbunda... i članovi njihove porodice...“ (Službeni list FNRJ, 1/1945, broj 59 od 11. avgusta 1945).

Zakon o krivičnim delima protiv naroda i države od 25. avgusta 1945. definiše „ratne zločine.“ Po članu 3 čini krivično delo ko „od neprijatelja ili jedne inozemske moći prima oružje ili se potčini njenim zapovedima“. Član 10 glasi:

„Lica koja za vreme rata na privrednom sektoru sa protivnikom ili okupatorom saraduju, kažnjavaju se oduzimanjem slobode, sa prinudnim radom do deset godina i konfiskacijom njihove imovine.“

Član 16:

„Krivična dela po ovome Zakonu... ne prolaze.“ (Službeni list FNRJ I/1945, broj 66).

Ovi zakoni stoje u protivrečnosti sa ljudskim pravima.

VI *Agrarna reforma*

Po zakonu o agrarnoj reformi i kolonizaciji od 22. avgusta 1945. u zemljišni fond ušla je zemlja pripadnika Nemačkog rajha i lica nemačke narodnosti, nestalih porodica i crkvenih organizacija. Ukupno je konfiskovano 162.171 zemljišnih poseda, od toga 96.874 ili 59,7 odsto poseda pripadnika nemačke narodnosti. U zemljišni fond je uneto 637.000 hektara pripadnika nemačke narodnosti. Ovi podaci su uzeti iz „Enciklopedije Jugoslavije“, Zagreb, 1962, sveska 5, strana 1819.

U svesci 7 „Enciklopedije Jugoslavije“, Zagreb, 1968, strana 665, čitamo: „Stanovništvo Vojvodine je etnički šaroliko... Srbi spadaju među najstarije stanovnike Vojvodine. Oni su se stalno osvežavali novim doseljenicima iz planinskih krajeva. Poslednje naseljavanje (oko 250.000 lica) obavljeno je posle Drugog svetskog rata, pošto je najveći deo Nemaca koloniziranih u XVIII veku u toku rata izbegao ili bio posle rata iseljen u Nemačku. I to: iz Bosne i Hercegovine (oko 12.500 porodica), iz Hrvatske (oko 8.300 porodica), iz uže Srbije (oko 6.200 porodica) i iz Makedonije (oko 4.000 porodica)“ (iseljenici iz Vojvodine nisu spomenuti).

„Tako formirani zemljišni fond, zajedno sa konfiskovanom zemljom odbeglih Nemaca i narodnih neprijatelja, iznosio je 1,566.030 hektara“ (citirano iz „Enciklopedije Jugoslavije“, Zagreb, 1971, sveska VIII, strana 20).

„U zemljišni fond agrarne reforme su bili uneti i napušteni posedi Nemaca (koji su se povukli iz Jugoslavije zajedno s okupatorom)... Ovako formiran zemljišni fond od nešto preko 1,600.000 hektara bio je raspodeljen tako da su seljaci dobili nešto ispod polovine svih površina (49,2 odsto). Od 755.087 hektara zemlje, koliko je dato individualnim proizvođačima, 235.000 hektara dato je saveznim kolonistima. Ovom se

akcijom blizu 42.000 porodica sa 246.000 članova naselilo iz svih krajeva Jugoslavije u Vojvodinu. Povrh toga, daljih 287.000 porodica (bezemljaša ili seoske sirotinje) dobili su ili dopunu poseda zemlje ili novi posed, a neki su naseljeni kao kolonisti u pojedinim republikama.

U društveno vlasništvo prešlo je oko 870.000 hektara zemlje iz zemljišnog fonda agrarne reforme“ (Citat iz „Političke enciklopedije“, Savremena administracija, Beograd, 1975, strana 8).

Dok su u logorima smrti kao što su Kničanin, Gakovo, Bački Jarak, Kikinda, Molin, Sremska Mitrovica, Banatski Karlovac, Valpovo i – na žalost – mnogim drugima od 1944. do 1948. godine masovno umirale podunavske Švabe zbog gladi, zaraznih bolesti i fizičkog zlostavljanja, objavljen je Ustav FNRJ u „Službenom listu FNRJ“ 31. januara 1948. Član 13. toga ustava glasi:

„Nacionalne manjine u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji uživaju pravo i zaštitu svog kulturnog razvitka i slobodne upotrebe svog jezika.“

Bestidnije ironije nema. Ali, komunistička diktatura je imala jedan lukav izgovor: podunavskim Švabama je zakonom bilo oduzeto kolektivno jugoslovensko državljanstvo. Znači: sve se sme, samo treba znati kako.

U ovoj knjizi su odštampani strašni doživljaji nekih podunavskih Švaba u njihovom detinjstvu i u mladosti. Mnogo više takvih doživljaja nalazi se u Saveznom arhivu u Koblencu (Bundesarchiv Koblenz).

VII Tragična sudbina podunavskih Švaba u Jugoslaviji krajem i posle Drugog svetskog rata

240 umrlih za vreme bekstva u oktobru 1944.

8.049 ubijenih u prvim danima i mesecima posle prodora Titovih partizana oktobra 1944. u Vojvodinu („Akcija inteligencije“).

48.447 umrlih u logorima od gladi, zaraznih bolest i zlostavljanja.

56.736 ukupan broj žrtava u Jugoslaviji.

1.994 poginulih za vreme deportacije u Sovjetski savez.

605 poginulih van Jugoslavije i van Sovjetskog Saveza.

59.335 ukupan broj poginulih civila.

26.064 poginulih vojnika u Drugom svetskom ratu.

85. 399 ukupan broj poginulih podunavskih Švaba.

Ovi podaci su uzeti iz serije „Leidensweg der Deutschen im kommunistischen Jugoslawien” (Trnovit put Nemaca u komunističkoj Jugoslaviji), knjiga IV, autor Karl Weber, München 1994, strana 10–15.

VIII Zašto su samo podunavske Švabe totalno kriminalizovane?

Podunavske Švabe nisu 27. marta 1941. godine demonstrirali u Beogradu i drugim mestima pod parolom „Bolje rat nego pakt!“

Ova nemačka narodnosna grupa nije bila učlanjena u Hitlerovu partiju niti je bila za rat protiv Jugoslavije. Napad Nemačkog rajha na Jugoslaviju je veoma iznenadio ovu manjinu, jer od toga nije mogla ništa dobro da očekuje. Posle kapitulacije 17. aprila 1941. Jugoslavija de fakto nije postojala. Pod ovim predznakom se moraju videti i oceniti sve odluke nemačke manjine.

Podunavske Švabe su uvučene u rat. Berlin je sa Zagrebom i Budimpeštom – bez učestvovanja i bez znanja domaćih Nemaca – sklopio više ugovora, po kojima su svi muškarci regrutovani u Waffen – SS, hteli oni to ili ne. Svi su dobili legitimacije da su „dobrovoljci“.

Naravno, bilo je nekoliko hiljada dobrovoljaca, ali... Nemci su morali u vojsku: u Bačkoj u mađarsku, u Hrvatskoj u hrvatsku. Imali su nekoliko razloga da izbegavaju i jednu i drugu vojsku: bile su nedovoljno naoružane, oficiri nisu bili dosta izvežbani, i u jednoj i drugoj vojsci bi bili nacionalna manjina. U nemačkoj vojsci su se osećali – 1941. godine! – sigurnijim. Ali u tom ratu nigde nije bilo sigurnosti.

U mnogim jugoslovenskim istorijskim knjigama podunavske Švabe su ocenjene kao „izdajnici“. Isto tako su ocenjene i druge grupe.

Već u „Fočanskim propisima“ od 3. februara 1943. je reč o zapleni „imovine narodnih neprijatelja.“ „Kao narodni neprijatelji, čija imovina podleže zapleni u korist naroda imaju se smatrati:

- a) sve aktivne ustaše ili njihovi organizatori i pomagači;
- b) svi oni koji su služili okupatorima u ma kom vidu...“

Ovi podaci su uzeti iz već spomenute knjige „AVNOJ i revolucija“, Slobodana Nešovića i Branislava Petranovića, strane 177–178.

U „Proglasu skupštine crnogorskih i bokeljskih rodoljuba“ od 8. februara 1942. čitamo: „U interesu narodnooslobodilačke borbe i narodnog jedinstva mi moramo istrijebiti sve narodne izdajnike i sve izrode. Peta kolona mijenja svoje načine rada. Zbog toga moramo biti vrlo oprezni i budni. Svaki petokolonaš, svaki razbijač narodnog jedinstva mora za nas postati najomrznutiji i najprezreniji čovjek.“ („AVNOJ i revolucija“, strana 181).

Užasne pretnje izrečene su u mnogim propisima i protiv kosovskih Albanaca balista i bosanskih Muslimana, hrvatskih ustaša, slovenačkih domobrana, protiv četnika Draže Mihailovića, Mađara u Bačkoj i protiv drugih. U seriji „Borba za oslobođenje Beograda“, koja je objavljena u „Politici“ od 4. oktobra do 25. novembra godine 1974, Milorad Janković opisuje jugoslovenske saradnike nemačkog okupatora. Hrvatske ustaše su brojale 150.000 vojnika, četnici 60.000, trupe generala Nedića 15.000, belogardejske jedinice 6.000⁵³, albanski balisti na Kosovu i u Makedoniji 15. 000, Rupnikovi domobrani u Sloveniji 14.000, muslimanska milicija u Bosni i Hercegovini 4.000. Po drugim izvorima brojale su te grupe ukupno 600.000 boraca („Politika“ 19. oktobra 1974, strana 23).

Podunavskih Švaba je u Jugoslaviji bilo oko 500.000, od njih su 93.450 vojnici u Drugom svetskom ratu (Karl Weber, strana 1017), dakle tačno 18,69 procenata od ostalih jugoslovenskih vojničkih grupa, koje su saradivale sa okupatorom.

Kada su prve podunavske Švabe internirane u jesen 1944. u logor Bački Jarak, bilo je tamo već mnogo interniranih Mađara. Jednog dana svi su Mađari otpušteni svojim kućama. Šta je bilo? Svi saradnici nemačkih okupatora amnestirani su, jedino su podunavske Švabe kolektivno označene kao totalni krivci, oni su progonjeni, zlostavljani, internirani, oduzeto im je imanje i državljanstvo. Ta praksa Titove diktature niti je bila pravedna, niti

⁵³ Vojne jedinice carske Rusije stacionirane u Kraljevini Jugoslaviji posle pobeđe sovjeta u Oktobarskoj revoluciji

logična. Nisu neke osobne krivice nemačke manjine bile povod za njihov progon, nego je Tito želeo zaslužne borce i u ratu oštećene zemljake nagraditi lepim kućama, dobrim preduzećima i plodnim poljima folksdojčera. Zato su oni post festum (unazad) od propagande partizana kriminalizovani, da bi progon jedino tih Švaba bio svima „razumljiv“.

Nikad se ni sa robovima nije gore postupilo.

Treba još naročito istaći da su u onim delovima Vojvodine u kojima su Nemci živeli zajedno sa Srbima ili pored njih, Srbi imali relativno najmanje žrtava u celoj Jugoslaviji od 1941. do 1945. godine. To znači da su se jugoslovenska braća mnogo groznije ophodila sa Srbima nego superkriminalizovane podunavske Švabe.

IX *Šta je trebalo da rade podunavske Švabe?*

Egzistencijalna situacija ih je obavezala da budu lojalni prema otadžbini, s druge strane trebalo je da ostanu verni svome narodu. Najvažnija deviza švapsko-nemačkog Kulturbunda glasila je: „Staatstreu und volkstreu“ (Verni državi i verni narodu). Na pozornici svake predstave je stajala ova deviza i visila je jugoslovenska zastava. Vernost državi za podunavske Švabe nije bio problem. Njihova tragedija se razvila u Drugom svetskom ratu, kad su obe neprijateljske strane zahtevale totalno opredeljivanje za njih, i samo za njih. Njihova situacija beše nerešivo šakaljiva.

Retrospektivno je lako reći – uglavnom sa srpskog stanovišta – da je podunavske Švabe, od aprila i maja 1941, trebalo da se obrate četnicima i sarađuju sa njima. Ali četnici su nacionalnosrpska organizacija⁵⁴, oni Nemce u svoje redove ne primaju. Kad je Tito, u julu 1941, počeo partizansku borbu, Švabe je trebalo da se priključe njemu. Pitanje je, šta bi onda bilo sa porodicama tih nemačkih titopartizana. U Hrvatskoj bi ustaše prognale zaostale Nemce. U Bačkoj je mađarska opsada bila naročito radikalna (podsećamo na novosadsku raciju!). Ne samo u Bačkoj nego i u

⁵⁴ Ravnogorski pokret generala Draže Mihailovića okupljao je i Slovence i Hrvate. Oko njega je inače bio okupljen samo jedan deo četničkih odreda. Komunistička propaganda je sve ravnogorce preimenovala u Četnike

Banatu bi nemačka opsada u dobu od jula 1941. do oktobra 1944. godine oterala žene, decu i starce u koncentracione logore i tamo ih uništila. U Rumuniji, Mađarskoj i Poljskoj se ni jedna nemačka etnička grupa nije ustremila protiv Trećeg rajha.

Sa čisto nemačkog stanovništva, podunavske Švabe je trebalo da se priključe okupatoru. Katastrofalan rezultat je poznat. Preostala bi još jedna mogućnost: neutralnost, ali te nema u ratu radikalnih protivnika.

Sudbina nemačke manjine bila je tragična. U klasičnoj tragediji glavna lica nevina stradaju.

Dosad još niko nije mogao da kaže šta je trebalo da rade podunavske Švabe u Drugom svetskom ratu da ne bi postali krivi i da ne bi stradali. To treba da uvide svi koji lakomisleno i na brzu ruku kriminalizuju ovu nacionalnu manjinu, koja je od 18. stoleća do Drugog svetskog rata živela u harmoničnom odnosu sa svojim nacionalnim susedima i koja je svojom vrednoćom doprinela izvesnom blagostanju u predelu u kojem je živela.

Uništenjem nemačke manjine nije se postigla homogenizacija Vojvodine, jer tamo danas žive 24 naroda i narodnosti a ima 30 religioznih grupa („Socijalistička autonomna provincija Vojvodina“, Jugoslovenska revija, Beograd, 1980, strana 245 – izdanje na nemačkom jeziku), što znači da je Vojvodina, uprkos istrebljenju podunavskih Švaba, najizrazitiji multinacionalni i multireligiozni deo Evrope. Radio Beograd je 9. februara 1996. u 22 sata i 28 minuta u večernjim vestima javio da u Vojvodini živi čak 26 etničkih struktura.

Na kraju želimo još jednom podvući predlog, da vlada Jugoslavije zvanično ukine sve partijske odluke i naređenja, zaključke i proglase kao i državne zakone koji se odnose na obespravljene i likvidiranje nacionalnih manjina.

Ako ti propisi ne budu zvanično opozvani onda postoji opasnost da će oni postati legitimno pravo politike svih država na svetu. To znači da će svaka vlada iskoristiti zgodnu priliku da isključi neke manjine i takozvane „neprijatelje“. Bivši likvidatori, prema tome, morali bi eventualno računati s tim da će oni sami u budućnosti biti likvidirani. To bi bila ideologija beskrajne osvete, beskrajnog međusobnog uništenja.

Mnogo razumnija je politika po internacionalnom pravu, po humanitarnim i demokratskim principima. U celom svetu moraju ljudska prava da imaju prednost pred principom suvereniteta.

Podunavske Švabe su već 5. avgusta 1950. godine u Štutgartu potpisale takozvanu „Kartu nemačkih izgnanika“ (Charta der Deutschen Heimatvertrebenen“) i time se odrekli osvete i odmazde.

Ovo je polazna tačka za uzajamnu saradnju i uspostavljanje međusobnih veza između nas i Jugoslovena. Među podunavskim Švabama, kao i među Srbima, ima više uglednih ličnosti koje se interesuju za saradnju. Naša je iskrena želja da imaju što više uspeha i da održavamo veze sa njima.

Podunavsko-švapski seoski barok